

ŠTO JE NEW AGE?

BOŽE NORAC-KLJAJO

Katolički bogoslovni fakultet Split

UDK 211.5

Pregledni članak

“New Age” je suvremeni pokret koji intenzivno širi svoj utjecaj u današnjem društvu. Auktor promatra taj pokret u ambijentu tzv. postmoderne koja je u enciklici “Fides et ratio” svrstana u grupu filozofskih strujanja nekompatibilnih sa Svetim pismom. Istaknute su glavne preokupacije pokreta “New Age”: Bog, čovjek, svijet, dobro i zlo te spas od zla. Auktor ističe da “New Age” nije izvorna filozofska misao nego eklektičko pabirčenje po istočnim filozofskim zasadama primijenjenim u suvremeni zapadnjački način življenja i pomiješan s okultizmom, magijom i rubnim krkšćanskim idejama.

Uvod

Krajem veljače 1998. godine, Vatikanski ured za informacije objavio je vijest, da papa sprema novu encikliku o “evoluciji novih filozofija s posebnim pogledom na njihove vjerske odraze”¹. 14 rujna te iste godine, sva svjetska sredstva priopćavanja javili su da je Vatikan objavio dugo očekivanu encikliku pod naslovom “Fides et ratio”. Kako javljaju razni listovi, radio i televizijske postaje, papa je osudio, ne u klasičnoj formi anatema, sve filozofije i pokrete koji isključuju Boga, a stavljaju čovjeka u središte pozornosti na mjesto Boga. Svi takvi pokreti i filozofije nekompatibilni su sa Svetim pismom.

Osvrćući se na evoluciju tih filozofija, s posebnim naglaskom na njihove odraze na vjeru, enciklika oštro osuđuje različite filozofije, kao npr. eklektizam, storicizam, scientizam, pragmatizam, nihilizam, postmodernu misao, itd. ² U enciklici se također osuđuju svi oni koji suprotstavljaju razum vjeri i vjeru razumu kao i oni koji ograničavaju

¹ Usp. *Slobodna Dalmacija*, četvrtak 26 veljače 1998, s.12.

² Usp. Pavao VI, *Fides et ratio*, br. 8691, PIEMME, Casale Monferrato 1998.

mogućnosti ljudskog razuma i njegovu spoznajnu moć isključivo na fenomenološku realnost, ili razum zamjenjuju osjećajima i nekim iracionalnim elementima. Papa ne spominje izravno New age, ali je očito da je uključen u osudu postmoderne misli, bilo da se radi o filozofiji ili o pokretu, ukoliko su njegove ideje nespojive sa Svetim pismom.³

Ovdje ne namjeravamo govoriti općenito o enciklici i njezinom odnosu naspram modernih filozofija i pokreta već o uzrocima i posljedicama kraha moderne. Zatim, koliko je krah moderne doprinio stvaranju suvremenih filozofija i pokreta, posebno New Age-a. kao najizrazitijeg predstavnika suvremenih kretanja. Što je to New Age, koji su njegovi uzroci i posljedice, kakav odnos prema filozofiji, religiji i kulturi?

Krah moderne

U suvremenom svijetu osjeća se sve veća i sve dublja kriza cjelokupnog društva. Nezaustavno se širi i produbljuje u svim segmentima, na svim područjima, kod pojedinaca, obitelji i društva. Sve što je kroz protekla stoljeća bilo temelj pojedinca, obitelji i društva, što je tvorilo baštinu dostojnu udivljenja, plodnu u evropskoj kršćanskoj kulturi, moralu, religiji, politici, filozofiji, itd., sve se dovodi i stavlja u pitanje, optužuje, odbacuje, napada, kritizira i relativizira. Odbacuju se temeljna moralna i etička načela, odbacuju se religiozni, naravni i nadnaravni principi i zakoni. Sve je izloženo radikalnoj i nemilosrdnoj kritici. Nema više apsolutnih, objektivnih istina i kriterija. Sve se relativizira. Ponovno je na djelu Protagorina maksima "čovjek je mjera svega".

Sv. Otac Ivan Pavao II, relativizam smatra najvećim zlom suvremenog čovjeka i društva. Stoga, bilo u službenim dokumentima, bilo u propovijedima ili nagovorima, ne propušta priliku ukazati na "relativizam" kao na rak ranu suvremenog čovjeka i društva. Zahvaljujući, upravo, relativizmu, suvremeni čovjek, u ništa nije siguran, niti ima sigurno uporište na koje se može osloniti, nema Arhimedove točke na koju bi mogao osloniti polugu vlastite egzistencije, živi kao lutka na koncu kojom se poigravaju svi vjetrovi ili

³ Usp. Usp. *Slobodna Dalmacija*, četvrtak 16 veljače 1998, s.12.

pijetao na krovu koji se okreće kako vjetar puše, obješen nad ponorom vlastite praznine.

Zahvaljujući ogromnim uspjesima prirodnih znanosti i industrijske revolucije, moderni čovjek je povjerovao u njihovu neograničenu moć. Obećavana mu je apsolutna vlast nad prirodom, materijalno blagostanje, maksimalna sreća, neograničena osobna sloboda, pa čak i besmrtnost, bez Boga. To je utjecalo da je moderni čovjek stvorio vjeru u "Veliki Progres Znanosti", koji će ljude učiniti bogovima, sveznajućim i svemogućim, tvorcem svoje vlastite sudbine i nekog novog svijeta bez Boga. O tome E. From veli: "Socijalizam i komunizam ubrzo su se iz pokreta kome cilj bijaše novo društvo i novi čovjek preobratali u pokret kome je ideal postao buržoaski život za sve, univerzalni buržuj kao čovjek budućnosti. Pretpostavljalo se da će dostignuće bogatstva i udobnosti za sve proizvesti neograničenu sreću za sve. Trojstvo neograničene proizvodnje, apsolutne slobode i nesmetane sreće stvorilo je jezgro nove religije, religije Napretka, a novi Zemaljski grad Napretka trebao je zamjeniti Božji grad. Nije nimalo začuđujuće da je ta nova religija svojim vjernicima pružila energiju, životnost i nadu."⁴

Sami su tvorci "Velikog obećanja" morali priznati neuspjeh i ograničenost znanosti i tehnike i njihovu nehumanost. To je očito iz riječi nobelovca Albeta Schweitzera, prigodom primanja Nobelove nagrade za mir (1952.g.): "Čovjek je postao nadčovjek ... Ali nadčovjek, s nadljudskom moći, još se nije uzdigao do nivoa nadljudskog uma. Usporedo s jačanjem moći, čovjek postaje sve siromašniji ... Potrebno je prodrmati našu savjest i uvidjeti da postajemo sve neljudskiji što više postajemo nadljudi."⁵ Svijest o ograničenosti čovjeka i njegovih moći i o ograničenosti znanstveno-tehničkog progressa, uvjetovala je slom "velikog obećanja" i označila kraj jedne velike "iluzije". Sve to treba imati u vidu, ističe From, "ako se želi shvatiti suština biti traume što je danas proizvod konstatacije njezina sloma, bankrota". Slom velike iluzije označio je propast moderne epohe i početak stvaranja post-modernog društva. Posljedice

⁴ ERIK FROM, Imati ili biti?, Naprijed, Zagreb 1980, 53-54.

⁵ FROM, Isto, 54.

sloma moderne, stvorilo je duboke traume i sveopću pustoš, ne samo kod svojih sljedbenika, već i kod cjelokupna post-modernog društva.⁶

Postmoderno i New Age

Krah moderne otvorio je vrata postmodernom, stvarajući novi ambijent, novu klimu pogodnu i otvorenu novim strujanjima i idejama. Rezultiralo je to pojavom brojnih novih duhovnih, religioznih, filozofskih, itd. pokreta, među kojima je New Age najutjecajniji i najpoznatiji. U postmodernom društvu prevladavaju teme New Age-a; literatura o tom pitanju doslovno je poplavila svijet, posebno Ameriku i Europu. Recimo samo to, da je 1988. godine u Americi objavljeno 18.000 novih naslova u izdanju 1600 izdavačkih kuća, o toj temi. Svi dobro stoje, dobro zarađuju, a još je više onih koji od toga dobro žive. Sve su brojniji filmovi u kojima prevladavaju te teme. Kinematografiju, TV- i radio programe, glazbu, itd. preplavile su teme o New Age-u. Globalno ta je vrsta literature nazvana transformativna, jer u sebi, tobože, krije veliku izumiteljsku i obnoviteljsku snagu i poruku vezanu za religiozni i ekološki svijet. Sve je prožeto duhom New Age.⁷

Širenje jedne određene kulture, određenog načina življenja, usmjerena prema budućnosti, produkt postmoderne, dolazi iz Amerike. Ne samo Coca Cola, Pepsi, leviske, rok, M.Donald, Hot dog, itd. već i New Age i drugi suvremeni duhovni, kulturni, filozofski, religiozni, parareligiozni, ezoterični, parapsihološki, anarholiberalni, i ini pokreti, stigli su u Evropu iz Amerike. Uglavnom, svi su prožeti orijentalnim duhom i idejama orijentalnih religija i misticisma. Univerzalna kozmička harmonija, vrijednost mistike, čvrsto srodstvo i harmonija između tijela i duha, duhovno zdravlje preduvjet tjelesnog zdravlja, reinkarnacija, i sl. omiljene teme orijentalnih religija, nezaobilazne su teme gotovo svih tih pokreta i religija.⁸

U postmodernom društvu, mjesto objektivnih i apsolutnih vrednota, subjektivizam i relativizam u etici zauzimaju njihovo mjesto, a egoizam, utilitarizam i pragmatizam postaju glavna obilježja postmodernog čovjeka i društva. Na mjesto objektivnih kriterija

⁶ Usp. FROM, Isto, 54-63.

⁷ Usp. A.N. TERRIN, *New Age. La religiosita del postmoderno*, EDB. Bologna 1993, 35-38.

⁸ Usp. A.N. TERRIN, Isto, 51.

morala, predlaže se njihova subjektivizacija. U svojoj knjizi *La condizione post-moderna*, Lytard opširno govori o pragmatičkim vrijednostima post-modernoga društva. On govori o sumornim i tmurnim oblacima pragmatičkih vrednota, koje su se nadvile nad postmodernom društvom. A New Age je za nj najizrazitiji predstavnik postmodernog vremena. On sa sobom donosi, prema njemu "sumnjive oblike religioznopragmatičkih vrednota". Prizivajući se na W. Jamsa i njegov pragmatizam, ističe Lytard, vjera u "egoistički, utilitaristički i pragmatički karakter" glavni je program New Age-a.⁹ Jedan od boljih poznavalaca suvremenih gibanja, Welsch, najbolje je ocrtao postmodernu i New Age.¹⁰ Kad on govori o postmodernoj, onda govori o New Age i obratno, i to kao jednom transversalnom razumu koji ima ove karakteristike: "post-moderna svijest, prije svega, trebala bi učiniti prijelaz od filozofije k umjetnosti, od etike ka religiji, od znanosti ka životu, od politike ka duhovnoj viziji. Drugo, postmoderno bi se trebalo suprotstaviti katastrofizmima ... još više, trebalo bi braniti viziju čovjeka u formi slabog subjekta. Umjesto katastrofičnih tema, propasti, kraju svijeta itd. on predlaže pozitivnu evoluciju cjelokupna svijeta. Cjelokupna realnost, nije ništa drugo doli velika mreža interakcija iza koje stoji jedna duša: Vodenjak. Napokon, post-moderno bilo bi otvoreno iracionalnom, što se manifestira u graničnim situacijama svijesti."¹¹

Drugi značajan iskorak New age-a u postmodernoj, očituje se u njegovoj "regresivnoj tendenciji" spram razuma, žrtvuje razum u ime iracionalnog, osjećajnog, podsvjesnog, otvarajući prostor romantičnim iracionalnim tendencijama i šamajčkom svijetu, onostranom i izvanrednim stanjima ljudske svijesti: Šamanizam je omiljena i povlaštena tema New age-a.¹² Prema mišljenju Terrin-a, Lyotardovo i Welschovo shvaćanje postmodernog, New Age se može smatrati post-modernom religijom, njegovi sljedbenici "stanovnicima jednog novog svijeta".¹³

⁹ LYTARD, *La condizione post-moderna*, Feltrinelli, Milano 1985.

¹⁰ A.W. WELSCH, *Unsere post-moderne*, Weinheim 1987.

¹¹ Usp. TERRIN, Isto, 321-325.

¹² Usp. B. KLAJČIĆ, *Rječnik stranih riječi*, Matica Hrvatska, Zagreb 1978: Šamaizam je spiritističko-magijski oblik religije kod nekih primitivnih naroda.

¹³ Usp. TERRIN, Isto, 242-245.

"New age" - "Novo doba"

O ovoj problematici postoji ogromna literatura, napisane su brojne knjige i članci, vođene brojne rasprave, održani brojni simpoziji, rasprave, i sl. Što znači "New Age"? Nije lako odgovoriti, zbog brojnih mišljenja i strujanja koji se vežu uz tu temu. Je li to religija, novi religiozni pokret, filozofija, filozofski sustav, sekta u tradicionalnom smislu riječi? Odgovor na ta pitanja nije lako dati. Znanstvenici se razilaze u ocjenama. Jedni drže da on sve to uključuje, a na ničemu se ne zaustavlja niti iscrpljuje. Drugi drže da nije ništa od toga. Marco Galliziali smatra da New age uključuje brojne religiozne fenomene, bez ikakva dogmatskog strukturiranja i doktrinalne akomodacije, koji pušta da slobodno teče duh religioznih osjećaja. Stoga on kaže, da ne postoji jedan jedinstveni New age, nego da je tu riječ o "religioznom supermarketu."¹⁴ U intervjuu za list *Rocca*, mlada Talijanka Marcella kaže: "New age nije jedna etiketa: ne postoji jedan način življenja New age. Za mene New age je življenje po mojoj želji, ne kako mi postavlja društvo; oblačenje kako hoću ne kako traži da mi nametne moda; hraniti se kako osjećam da moj organizam traži ... Činjenica da netko ima hrabrosti poticati na bolje stvari u koje vjeruje, čini New age ... jer New Age je sensibilnost ... Svaki novi način mišljenja i življenja u post-modernom, možemo nazvati New Age."¹⁵ Smatram da u tim riječima mlade Talijanke leži odgovor na gore postavljena pitanje. New Age je mješavina svega i svačega. Idejno obuhvaća puno toga što je prisutno u raznim religijama, kako monoteističkim tako i animističkim. Uzima od svega po nešto. Njegov je sinkretizam i eklektizam vrlo dovršan.

E t i m o l o š k i "New Age" znači "novo doba", a to je skraćeno od "Novi svjetski poredak", lišen judeo-kršćanstva a sastavljen od "jedinstvene svjetske religije" i "jedinstvene svjetske vlade".¹⁶ Akvarijska opsesija, stvaranja novog doba, novog svjetskog poretka, nove religije, trebalo bi donijeti mir i blagostanje svim ljudima. Tu optimističku utopiju New Age-a, mnogi su pozdravili kao novu renesansu, koja je našla svoje pristaše širom svijeta. "New Age", "Nova era," "Era vodenjaka," termini su kojima se označava ovaj

¹⁴ GALLIZIOLI, Il boom di new age, un nuovo modo di pensare e di vivere nel post-moderno, *Rocca*, br.10/98, 26.

¹⁵ R. SALVI, Io, New Age, *Rocca*, br.11/98, 37.

¹⁶ Usp. D. MANIFOLD, *Prema svjetskoj vladi. Novi svjetski poredak*, II, Zagreb, 53.

pokret, pokret koji optimistički gleda u budućnost a sa sažaljenjem na bližu i daljnju prošlost.

New Age je danas postao kao kišobran, zaštitni znak svega i svačega, pod čije se okrilje stavljaju svi moderni i post-moderni pokreti, duhovni, religiozni, filozofski, kulturni, itd. često puta kontradiktorni. Galli-Stauder, prenosi mišljenje H. Schwartz-a koji New Age predstavlja "...kao post-industrijski, post-ekonomski, post-menadžerski, post-kapitalistički, post-socijalistički, post-povijesni, uz to i kao post-moderni".¹⁷ Mislim da je moguće reći da je New Age sinteza svih heretičkih i buntovnih pokreta, pseudo-filozofskih, pseudo-religioznih, pseudo-kulturnih, anarholiberalnih, parapsiholoških, itd., s ciljem potpune transformacije društva na bazi okultizma i drugih pseudo religija i pseudo-filozofija, na mjesto dosadašnjeg judeo-kršćanskog. Stoga, svako nastojanje, bilo individualno bilo skupno, koje doprinosi uspostavi Novog doba, može se nazvati New Age.

"New Age" - svjetonazor?

U predgovoru drugog izdanja knjizi *Izazov svjetonazora*, J.W. Sire piše: "U prvom izdanju napisao sam kako osjećamo... porođajne bolove jednog novog pogleda na svijet... koji još nije posve osmišljen. Sada je beba rođena, i prilično glasno vrišti kako bi privukla pozornost. Ono što sam 1976. nazvao novom sviješću danas je poznato kao New Age."¹⁸

Naturalizam, nihilizam, hedonizam, relativizam, subjektivizam, doveli su cijelo zapadno društvo u slijepu ulicu. Dva svjetska rata, hladni rat između istoka i zapada, trka u naoružanju, rat zvijezda, atomska i nuklearna, otkrića, itd., pokazali su i dokazali ispraznost, slabost i nemoć svih filozofskih i inih sustava, i upozorili na hitnu obnovu filozofije i svih drugih sustava i vrednota.¹⁹

Spas je potražen na istoku. Mnogi su u istočnom misticizmu vidjeli spas i izlaz iz krize. U potrazi za "novim svijetom", "novom sviješću" mnogi su pošli istočnjačkim putovima, misticizma i panteističkog monizma. Već šezdesetih godina, u vrijeme studentskih

¹⁷ GALLI-STAUDER, *Politica ed esoterismo alle soglie del 2000*, Rizzoli, Milano 1992, 55.

¹⁸ J. W. SIRE, *Izazov svjetonazora*, Zagreb 1994, 9.

¹⁹ Usp. B. MONDINI, *I filosofi dell'occidente*, III, Massimo-Milano 1976, .5-11; 237.

pobuna u Europi, proučavanje istočne mudrosti, bilo je vrlo popularno među studentima. Traženje rješenja u istočnjačkoj mudrosti podržali su brojni mladi znanstvenici, liječnici, psiholozi, sociolozi, antropolozi koji su uvelike doprinijeli formiranju New Age kao svjetonazora.²⁰

O New Age-u kao svjetonazoru J.W.Sire piše: "Svjetonazor New Age veoma je sinkretičan i eklektičan. Uzima po nešto do svakog raširenijeg svjetonazora. Iako njegovi neobičniji razvojni oblici i čudnije dimenzije dolaze iz istočnog panteizma i drevnog animizma,, njegova povezanost s naturalizmom daje mu više izgleda da pridobije obraćenike, nego što ih ima čišći istočnjački misticizam."²¹

Istočnjački misticizam i zapadnjački naturalizam u temeljima su sinkretičkog pokreta New Age. On je zapravo, zapadnjačka verzija istočnjačkog misticizma i drevnog animizma ezoteričnog usmjerenja. Stoga ga nije lako odrediti ili svrstati među filozofije, religije, pokrete i sl. Još više ga je teško definirati, budući da on obuhvaća najrazličitije i najraznorodnije teme, često suprotne i nespojive među sobom. Baš zbog toga, jedni ga smatraju svjetonazorom, drugi ezoteričnom religijom, i tome slično. Držim, prije svega da je on kulturna osjećajnost čiji su horizonti otvoreni svim duhovnim proizvodima i zahvaća sva područja ljudskog življenja: svjesnog i podsvesnog, od medicine do znanosti, od religije do ekologije, od psihologije do parapsihologije, poštujući opću harmoniju s čitavom realnošću, čvrsto ističući projekt "imaginarnog arhitipa" čovjeka, društva, kulture, religije koji je živio i živi u snovima ljudi svih vremena.²²

"New Age" kao sensibilitnost?

Doista, New Age je neka sensibilitnost, usmjerenje, duh vremena, više nego filozofija ili specifična religija. On je rođen na ruševinama moderne civilizacije i predstavlja način mišljenja, post-modernog. U svezi s tim, Terrin piše: "Rekao bih da je ovaj pokret nastavak velike krize svijeta tehnike i znanosti, metafizike i što više svake religiozne dogme, da bi ponovno lansirala pozitivan svijet osjećaja i neraci-

²⁰ Usp. SIRE, Isto, 169-178.

²¹ SIRE, Isto, 178.

²² Usp. TERRIN, Isto, 35-36.

onalnog, vodeći prema nekoj slobodnoj religiji oslobođenoj od razuma..."²³

U New Age-u naravni je instinkt prihvaćen kao univerzalna snaga shvaćanja i prihvaćanja stvari u vidu nove pacifikacije sa svijetom, i on postaje nova snaga u našoj viziji svijeta. Tako su rođeni novi surogati razumu: ezoterizam, parareligije i paranormalni fenomeni. Nasuprot nihilizmu i pozitivizmu, New Age se predstavlja kao novi način i ključ iščitavanja svijeta, i kao izraz duboka nezadovoljstva s industrijsko-znanstvenim svijetom te kao izraz protesta protiv nemoći raznih filozofija, ideologija i religija, radije nego izrađeni Weltanschauung - pogled na svijet.

Korjenite su promjene prouzročile korjenitu izmjenu zapadnog načina shvaćanja stvarnosti U potrazi za novim putovima i stvaranju nove svijesti za izlazak iz krize, počeo se formirati i novi svjetonazor, nazvan New Age, nepreciziran i neoblikovan, pun nejasnoća, neodređenosti, i unutarnjih napetosti. To je razmišljanje, smatraju njegovi zagovornici, čije bi vrijeme tek trebalo doći. Krah moderne, misle neki zastupnici New Age, označio je i kraj "starog doba" ili još bolje, prekid s prošlošću. Postmoderni čovjek traži nešto novo i nekoga tko će mu pružiti nadu u bolju i ljepšu budućnost. Zastupnici New Age to izdašno čine. Njihova nada temelji se na evoluciji ostatka zapadnjačkog naturalizma i transformaciji ljudske prirode do konačna ostvarenja nove svijesti, novoga čovjeka i novog Doba. Za brže ostvarenje toga projekta neki (kao liječnik Weilsch) čak preporučuju i alternativne načine: drogu i slična sredstva.²⁴

Svi teoretičari New Age su optimisti. Oni vide i nude izlaz iz krize, nude bolju budućnost i ostvarenje "nove svijesti". Buđenje "nove svijesti" zajednička je karakteristika raznim strujama. Ona bi trebala obuhvatiti sva područja ljudskog života; od ekonomije, socijalnog poretka, preko znanosti do religije. Treba stvoriti nove strukture koje će pojedincu i cijelom čovječanstvu omogućiti ljepši i bolji život. Mislim, stoga, da New Age ne možemo smatrati centralnom organizacijom ili svjetonazorom, nego masovnim pokretom koji je

---

²³ TERRIN, Isto, s.45.

²⁴ Usp. TERRIN, Isto, 173.

nastao na ruševinama moderne u potrazi novih putova na svim područjima ljudskog življenja i djelovanja.

Temeljne točke New Age

Teško je govoriti o temeljnim načelima New Age, jer stručnjaci se ne slažu što on jest. Zbog toga nije lako definirati njegovo učenje. Ipak možemo izdvojiti neke središnje ideje, koje većina pristaša ove ideologije, usprkos razlikama između raznih struja, prihvaća i propagira. To su: *Bog, čovjek, svijet, spas iz zla te dobro i zlo*. U svim monoteističkim religijama Bog je osobno i transcendentno biće, različito od svega. U svezi s Bogom, sve struje unutar New Age niječu Božju transcenciju i osobnost. Bog je za njih, neosobna svemirska sila. Sve je, dakle, jedno (monizam), Bog je dio svemira (panteizam). Očit je tu utjecaj istočnih religija, posebno kineskog taoizma i hinduizma. Problem stvaranja ne postoji jer sve je jedno, razlike ne postoje, izbrisane su.

Č o v j e k ima posebnu vrijednost. Usprkos ovisnosti svih struja o istočnjačko-panteističko-pesimističkom poimanju čovjeka, New Age naglašava veliku vrijednost pojedinačne osobe. Svaki čovjek je dio Boga - božanstva, iskra neizmjerne vatre koja nastaje i nestaje. Iskre nastaju i nestaju, božanstvo ostaje. Čovjek je slobodan bez odgovornosti nekome iznad sebe. Takav je čovjek postao središte svemira koji otkriva svoju tijesnu povezanost sa sveopćom Silom koja je početak svakog života.

S v e m i r - s v i j e t je samo ples neizmjernog božanstva, jedinstveno živuće tijelo, jedini živući organizam. Svemir je "ocean energije" koji je kao cjelina uvezan mrežama veza kvalitativnih odnosa. Materija i duh bitno se ne razlikuju. Od vremena do vremena -ovisno o konstelaciji sunca- svemiri se mijenjaju, stoga imaju drugorazrednu vrijednost. Po njihovu mišljenju svako 2160 godina mijenja se tijek svemira i povijesti. U 2000. nastupila je era Vodenjaka. Ujedinjen u sebi, svemir manifestira u sebi još dvije dimenzije: vidljivi svemir, dostupan običnoj svijesti, i nevidljivi svemir (sveobuhvatni Um) dostupan izmijenjenim stanjima svijesti. Cjelokupna realnost nije ništa drugo nego velika energetska vibracija u kojoj je sve povezano: Bog i svijet, duh i materija, duša i tijelo, razum i osjećaji, itd.

S p a s o d z l a donosi nova svijest jer omogućuje čovjeku da shvati kako je on iskra svemirske sile - božanstva i kad to shvati ne veže se za zemaljska dobra. Oni ne prihvaćaju patnju i smrt. Otkupljenje se postiže proširenom sviješću o ponovnom rođenju-reinkarnaciji. Stjecanje "nove svijesti" omogućuje čovjeku razlikovanje dobra od zla. Ta nova svijest je dobro koje omogućuje čovjeku izlaz iz svijeta u kojem vlada zlo. A zlo je u prvom redu neznanje stvarne strukture svijeta.²⁵

O originalnosti New Age ideologije nema ni govora. Lako se primjećuje da je to mješavina drevnih istočnih i zapadnih misli. Novo je jedino to što se u stare filozofske sustave nastoji uključiti rezultati modernih znanosti. Logičke poteškoće u koje su upali filozofi i filozofije na koje se pozivaju ideolozi New Age, ne rješavaju se.

Stari i novi učitelji

Kod nas, kao i u cijeloj Europi, nakon pada "željezne zavjese" i Berlinskog zida, osjeća se izravan i neizravan utjecaj New Age i drugih postmodernih pokreta. Kod nas je to još fragmentarno i nedovoljno određeno. Duhovna praznina koju je komunistička ideologija ostavila iza sebe sve je plodnije tlo novim idejama, pokretima, religijama, sektama, filozofijama itd. Kao gljive poslije kiše javljaju se svakodnevno novi pokreti i nove ideologije. Sve je više knjiga, časopisa, članaka, filmova, glazbe, itd. koji nude i šire te ideje, i pozivaju na prakticiranje različitih tipova meditacija i alternativnih terapija istočnjačkog porijekla.

Ništa nova pod kapom nebeskom, rekli bi stari. Jer, niti staro sve propada, niti sve novo nastaje. U povijesti čovjeka i svijeta, "staro" i "novo" međusobno se uvijek isprepleću. "Novo raste iz starog, staro nalazi u novom svoj puniji izražaj."²⁶ Mislim da je to odgovor onima koji hvale sve novo a odbacuju sve staro ili napadaju. Niti je staro bilo tako loše kako neki kažu, niti je sve novo tako dobro kako oni ističu. Uvijek je bilo, a i bit će, sretnika koji su hvalili postojeće i nesretnika

²⁵ Usp. SIRE, Isto, ss.181-206; i TERESA OSORIO GONCALVES. Ključ za razumijevanje "Novog doba" (New Age), *Blagovijest*, br.2-4/98. 2-8; i Z. VUKMAN, Kršćanstvo i New Age, *Kampanel*, Trogir, travanj 1999. 24-27; i GODFRIED DANNEELS, *Krist ili Vodenjak?* Verbum, Split 1998. 42-50.

²⁶ PAVAO VI, *Tertio millennio adveniente*, Zagreb 1994, 25.

koji su sve to napadali. Jedno je točno, svima im je zajednička težnja za boljim, ljepšim, sretnijim čovjekom i čovječanstvom kao i nezadovoljstvo s onim što jesu u odnosu na ono što bi željeli biti. Dobro je poznato, cijela povijest čovječanstva prožeta je tim i sličnim nastojanjima, posebno idejama velikih učitelja istoka i zapada, da stvar promjene u korist čovjeka i njegova svijeta. Ukratko na stvaranju novog čovjeka, novog društva, novog svijeta. To je centralna tema Starog i Novog zavjeta: "Evo sve činim novo" (Otk 21,5). Kako povijest svjedoči, ljudi su često mislili, a misle i danas, da sve to mogu sami postići, vlastitim snagama, bez Boga i njegove pomoći, kako svjedoči i gradnja Babilonske kule (Post 11.)

Središnja je misao Biblije i svih velikih učitelja istoka i zapada, dolazak "mesijanskog vremena" u kojem će zavladati opća harmonija cjelokupnog stvarstva. Biblija jasno ističe da je to moguće jedino u suradnji s Bogom. Također Biblija navodi i one koji sve to žele ostvariti vlastitim snagama, koji žele instalirati čovjeka na mjesto Boga: "Bit ćete kao bogovi" (Post 3,5). Pretečom New Age, mnogi danas drže Gioacchina da Fiore, koji je na Uskrs ujutro 1190. imao veliko nutarnje prosvijetljenje u kome je u jednom trenu vidio svu povezanost povijesti spasenja. Njegova vizija povijesti spasenja obuhvaća tri razdoblja, Oca, Sina i Duha Svetoga. Posebno je opisao treće razdoblje, razdoblje Duha Svetoga, kao doba potpune duhovne integracije, slobode, kontemplacije, bratstva i ljubavi. Na to njegovo izvješće, pozivali su se: O. Spengler, njemački idealisti, Cusano, Schleiermacher, protestanski liberalizam, a neki među njih ubrajaju Chardin-a, Lassalle i indijskoga guru Aurobinda koji govori o "transformaciji svijesti" putem evolucije duha cjelokupnog univerzuma.²⁷

U postmodernom društvu ne čudi pojava tih novih spiritualističkih tendencija koje se osmišljavaju kroz anarholiberalne i alternativne pokrete koji najavljuju novo doba laičke sakralnosti. Začuđuje, da ti pokreti i ideje, najplodnije tlo i najvatrenije poklonike imaju unutar judeo-kršćanske kulture. Znamo da je kršćanstvo i kršćanska kultura nastala na tlu poganske kulture i mnogoboštva, čini nam se, da se mnogoboštvo i poganstvo vraćaju ponovno odakle su prije više stoljeća istjerani. U svezi s tim, Z. Vukman piše: "Hoće li se točno šesnaest stoljeća nakon Honorijeve (396.) uredbe neopoganstvo

²⁷ Usp. TERRIN, Isto, 56-61.

službeno vratiti tamo odakle je istjerano? Zloguki i lažni proroci već najavljuju propast kršćanstva. Sigurno je da je završen jedan povijesni ciklus, sigurno je da se poganstvo vraća na velika vrata, ali je i sigurno da to ne znači propast kršćanstva - jer sa svijetom ono ne propada, sa svijetom propadaju oni koji su za njega isključivo tjelesno vezani.”²⁸

Postmoderna religioznost

U nekoliko zadnjih godina u USA i Europi pojavilo se preko 2000 naslova o New age, od toga preko 400 koji govore o odnosima između New Age i kršćanske religije. U šarolikosti naslova, uočljiva je i raznolikost pristupa i ocjena o New Age, posebno njegovom odnosu prema kršćanskoj religiji. Jedni ga gledaju kao jedan od tolikih postmodernih religioznih pokreta, drugi ga drže prolaznom modom, treći u njemu vide najavu religiozne oluje koja nadolazi, za neke to je đavolsko djelo ili još jedan perfidan način varanja i izrabljivanja malovjernih, praznovjernih i naivnih.²⁹

Nered na ovom području proizlazi iz različitog pristupa ovom problemu i pod kojim ga kutom promatramo. Jedno je sigurno, nisu sve cvjetovi koji rastu u vrtu postmoderne, niti su same ruže koje rastu u vrtu New age. Ima tu svega i svačega. Uz cvijeće postoji i trnje, uz cvjetove koji ugodno mirišu, i oni s vrlo neugodnim mirisima.³⁰ Unutar kršćanskih krugova prevladava negativan stav prema New Age. Za njih to je podmukla đavolska podvala, varka koju treba što prije raskrinkati. Treba spomenuti da ima i onih koji pozitivno gledaju na New Age. Oni upozoravaju na oprez, i na mudro i razborito pristupanje ovom problemu te da ga na brzinu i olako ne sudimo i ne odbacujemo. Oni u njemu vide novo izdanje teza francuskog isusovca T. Chardina.

Intelektualna i praktična izgubljenost postmoderne, ozbiljno se odrazila na cjelokupno ljudsko življenje i djelovanje. Ni religioznost suvremenog svijeta nije od toga pošteđena. Egoizam, utilitarizam, konsumizam i pragmatizam vladaju ljudskom svijesću, pa i u religioznosti. Sve je zahvatila totalna korozija vrednota i ideala. I sam pojam realnosti nije više ono što je bio. Nastala je opća praznina, koju

---

²⁸ Z. VUKMAN, *Propast svijeta ili novo doba poganstva*, Verbum Split 1997, 33-34.

²⁹ Usp. TERRIN, Isto, 239.

³⁰ Usp. SCHIWY, *Lo spirito del Eta nuova. New Age e cristianesimo*, Queriniana, Brescia 1991.

New Age želi popuniti alternativnim rješenjima, dajući maha romantičnim, naivnim, iracionalnim, i podsvjesnim tendencijama, na štetu razuma. Obnova antiknih istočnih religija u tom igra vrlo važnu ulogu. Nije im namjera napuštanje svih kriterija priznavanja objektivnih i religioznih istina nego njihova subjektivizacija i infantilizacija vizije svijeta s jakim naglaskom maksimalizacije sreće kojoj oni teže.

Dobar poznavalac ove problematike Talijan Terrin, smatra da se cjelokupna problematika o ovom problemu može svesti na veliku hipotezu koju on formulira ovako: "Pravi problem koji postavlja New Age jest odnos između religija i postmodernog."³¹ Novu religioznost" on ne smatra većim izazovom tradicionalnim religijama, niti pokušajem emancipacije od religija. Po njemu, to je kultura i duh epohe koja se odražava kao u ogledalu na pojedincima i društvu. Zbog toga, njegovo je mišljenje, da ne bi trebalo umjetno stvarati polemike i napetosti između starih i novih religija. New Age, drži on, ne provocira i ne izaziva, nego "jednostavno pokazuje duh nove postmoderne kulture" koju treba ozbiljno uzeti.³² Da se radi o konfrontaciji religija i postmoderne, misle i njemački mislioci Hummel i Gruber. Hummel piše: "...stets geht's um die Auseinandersetzung der Religion mit der Moderne".³³

New Age socio-kulturni fenomen

Mnogi smatraju, da New Age nije moderna religija niti se tu radi o novoj religiji, već o jednom socio-kulturnom fenomenu, načinu osjećanja i življenja vlastitog iskustva u svijetu, kojemu se daje vlastita religiozna intonacija. To je produkt nesvjesnog u suvremenom čovjeku radije nego njegov vlastiti izbor. Upravo zbog toga ne bi ga trebalo na prečac osuđivati i odbacivati. Neki u njemu vide izvor silne iskustvene i religiozne snage, ali bez potrebe da bude religija. Naime, teološke i religiozne teme koje se vežu uz New Age, nedovoljne su da bi konstituirale jednu novu religiju koja bi odgovarala aktualnom momentu te zauzela mjesto tradicionalnih religija.

³¹ TERRIN, Isto, 245.

³² Usp. TERRIN, Isto, 245-246.

³³ R. HUMMEL, "Im Zeichen des Wassermanns", *Zwischen den Zeiten*, a cura di M. PILGER, S.RINK, diagonal Verlag, Marburg 1989, 44.

Kao što je sekularizacija bila produkt moderne, čini nam se da je New Age produkt postmoderne, posebno u odnosu prema tradicionalnim religijama. Zasad još uvijek, njegov je stav prema kršćanstvu i drugim religijama nezainteresiranost, rijetko distanciranost ili kritička kontestacija. Ništa od njih ne odbacuje, nego svemu religioznom daje drugu intonaciju, različitu od klasičnog i tradicionalnog shvaćanja svijeta religija. Takav stav nije rođen iz sukoba među religijama već je posljedica promijenjene društvene i kulturne klime. Novonastale prilike traže nov način življenja religioznosti, radikalno različit od tradicionalnog, prikladniji aktualnom momentu u kojem živimo.

Za Hummela New Age je "sinkretički individualizam" a ne religija. On je mješavina religioznih tema koje svatko osobno živi, subjektivno iskustvo i zadnje utočište mnogim današnjim ljudima. Stoga smatra da je to više sociološki i socio-kulturni nego religiozni problem. Smještajući ga u socio-kulturni kontekst, New Age postaje manje opasan za religiju, ali ga je onda teže odrediti i definirati. U takvom shvaćanju, on nije izravno protiv religije, nego protiv njihova tradicionalnog i klasičnog shvaćanja u postmodernom svijetu.

New Age kao socio-kulturni fenomen, zahvatio je sve strukture i sve institucije postmodernog društva pa i religije. To su pokušaji da nadomjestite nastale praznine. Pruža nadu i realiziranje nedosanzanih snova: novog svijeta, novog svjetskog poretka, jedne svjetske religije, jedinstvene svjetske vlade, gdje će vladati mir i blagostanje za sve ljude, u kojem će biti moguće obnoviti razbijeno utopijsko jedinstvo Boga, svijeta i čovjeka. Sve što nudi, kao šama, razne oblike meditacija, joga, psihosomatske tehnike, drogu, i mnoga druga alternativna sredstva, pa i sam Bog, kreću se u tom pravcu.³⁴

Ne treba biti velik stručnjak u teologiji i filozofiji da bi se primijetile pukotine i protuslovlja u ideologiji New Age s osnovnim i temeljnim istinama kršćanstva. U svojoj biti, on je protukršćanski, pa stoga i neprihvatljiv za sve kršćane. Premda treba priznati, da postoje neke točke na kojima se možemo naći zajedno i u tome se složiti. Treba, isto tako reći da ih je većina neprihvatljiva i nespojiva s kršćanstvom. U postizanju ograničenih ciljeva kao npr: ekologije, slobode, tolerancije itd. moguće je složiti se s njima. Ali kad je riječ o

---

³⁴ Usp. TERRIN, Isto, 247.

"nazoru na svijet", onda između kršćanstva i ideologa New Age stoji duboki jaz i nepremostiv ponor.

Neosporno je, da sve ovo o čemu smo dosada govorili, što se događa pred našim očima, ima svoje uporište u znanstveno-tehničkom napretku. Naime, zahvaljujući sredstvima priopćavanja cijeli svijet je postao, kako kažu Talijani, "jedno selo". Zahvaljujući upravo njima, proces globalizacije sve je više na djelu, i stvara povoljne uvjete za susrete različitih kultura, civilizacija, religija, filozofija, itd. Od posebnog ja značenja susrēt dviju civilizacija Istoka i Zapada. U svim tim procesima, sudjeluje i Katolička crkva, aktivno i pasivno, bilo da oni utječu na nju ili ona na njih. Znatan je njen utjecaj na razvoj suvremenih procesa. Borba između Crkve i suvremenih iracionalizama je otvorena i nesigurna. Vidljivo je to, gotovo na svim područjima, posebno u hijerarhijskom. U globaliziranom svijetu, Crkva kao institucija postaje nepopularna. Kako ističe Sandro Magister, sve više naših suvremenika okreću leđa Crkvi, ali ne i Bogu: "Krista bez Crkve", "Krista bez Križa", "Bog bez dogma"; "Krist da, Crkva Ne!". O tome se dosta govori i piše u suvremenom svijetu. To sve više potvrđuju suvremena sociološka-religiozna istraživanja u Evropi. Tako u jednoj anketi napravljenoj u Italiji, 10 % Talijana izjasnilo se kao vjernici "bez Crkve", a velik broj onih koji idu u Crkvu, izrazili su želju za inovacijama u Crkvi, a na djelu je sve češće odbacivanje pojedinih članaka katoličke vjere. Napr. prema jednoj anketi u Italiji, više Talijana vjeruje u vlastitu "reinkarnaciju" nego u Kristovo uskrsnuće, srž katoličke vjere.³⁵

Zaključak

Što je to New Age? Odgovor nije jednostavan ni lagan. O toj temi postoji ogromna literatura koja je preplavila knjižare i proizvela mnoga i raznolika mišljenja. Oni koji govore o ovom problemu, prije svega ističu da New Age znači prekid sa "starim dobom", tj. s prošlošću. Taj prekid s prošlošću prouzročio je veliku i svekoliku krizu na svim područjima ljudskog života. Na moralnom planu sve se relativizira i subjektivizira. Krah tradicionalne i moderne, otvorio je

³⁵ Usp. SANDRO MAGISTER, T'adoriam, Woodstock divina, *L'Espresso*, 16 aprila 1998.33; B. OREŠIĆ, *Nedjeljni vjesnik*, 3 svibnja 1998, 14.

vrata "novom", postmodernom. Prekinulo se s prošlošću, na kojemu je počivalo tradicionalno društvo, novo još nije izgrađeno, što kod suvremenog čovjeka izaziva strah i neizvjesnost oko sadašnjosti i budućnosti. Stvorena je nova klima pogodna novim strujama, filozofijama, idejama, religijama, itd. podsvjesnom i iracionalnom. Stvorena je takozvana "postmoderna". New Age joj je tipičan predstavnik.

New Age je sinonim opće krize današnjeg društva i ekstremni pokušaj da se spasi što se da spasiti pa i uz cijenu gubitka vlastitog dostojanstva, dostojanstva čovjeka kao razumskog bića. Relativizirajući sve, otvaraju se vrata iracionalnom i podsvjesnom, i stvara se infantilna vizija svijeta i života. Dva svjetska rata, napeti politički događaji u svijetu, ekološke katastrofe, ekonomski nesrazmjer između bogatih i siromašnih, velikih i malih naroda, industrijsko razvijenih i nerazvijenih zemalja, porast nuklearnog i kemijskog oružja, genetski inženjering, itd. zorni su primjeri krize suvremenog čovjeka i društva, a izraz su slabosti svih modernih ideologija, filozofija, religija, pokreta, itd. Nakon njihova neuspjeha nanovo se preispitavaju sve te ideologije, i pokreti te demitizira njihova vrijednost i uloga u društvu.

U ovom kratkom prikazu, pokušali smo pronaći odgovor na pitanje što je to "novo doba"? Postmoderno, svjetonazor, religija, duh vremena ili nešto slično? Vidjeli smo da je odgovor teško dati jer jedni ga smatraju svjetonazorom, drugi religijom treći duhom vremena. Moglo bi se reći da su donekle svi u pravu, jer "novo doba" nije jedna centralna organizacija s određenim usmjerenjem, već to je masovan pokret koji je zahvatio sve segmente društva. Još je neoblikovan, pun nejasnoća i unutarnjih napetosti. U svakom pogledu to je sinkretični i eklektični pokret, istočnjačkog misticizma i animizma i zapadnog naturalizma. Novo doba je kišobran, pod koji se stavljaju svi postmoderni pokreti, ideologije, filozofije, religije, kultura, itd. koji najavljuju stvaranje nove svijesti, novog doba, novog svjetskog poretka. New age je, dakle, zaštitni znak svega i svačega.

New Age nije jedinstveni svjetonazor, niti jedinstvena religija, niti jedinstven pokret, nego jedan od tolikih američkih proizvoda u kojem prevladava subjektivizam i relativizam. Nije ni toliko nov, koliko mu ime sugerira. Uglavnom, to je mješavina starih ideja. Unatoč razlika između raznih struja i pokreta, svima im je zajednička karakteristika,

težnja za buđenjem i širenjem "nove svijesti" koja bi trebala obuhvatiti sva područja ljudskog života i djelovanja, stvoriti novi svjetski predak u kojem će vladati mir, sreća, sloboda i blagostanje za sve.

Zaključimo riječima Aleksandra Olivierija Pennesi-a: "New Age "nije religija, ali je ipak nešto religiozno; nije filozofija, ali je svakako vizija čovjeka i svijeta, osim što je i ključ objašnjenja; nije znanost, ali se temelji na 'znanstvenim' zakonima, iako se traži među zvijezdama. Novo doba je nebuloza koja sadrži ezoterizam, okultizam, mitsko i magijsko mišljenje o tajnama života i trunak kršćanstva, sve to izmiješano s idejama proizišlim iz astro-fizike."³⁶

* * *

Summary

WHAT IS NEW-AGE?

Bože Norac-Kljajo

New-age is modern social-cultural phenomenon which grows in the environment of postmodern period. In the "Fides et ratio" the Pope John Paul II emphasizes that these streamings in the modern life can not be joined with the Holy writ.

The new-age tries to give the answers on the biggest questions of man's life such as God, human being, world, good and bad. These answers are not original, they are mostly eclectism of Eastern mysticism and western naturalism. For them God is unpersonal universal power and a human being is a part of godhead and is not responsible to anyone or for anything. The universe is changing every 2160 years. There is visible and unvisible universe. The salvation of the evil is new conscience in reincarnation.

³⁶ A. O. Pennesi, *New Age, Nova era Cristo di sempre, Il regno-attualita*, 18/97, 566; usp. G. DANNEELS, Isto. 41.